

Müstəqillik yolunun başlanğıcı

Tarixin bu günü - 3 sentyabr 1991-ci il, ulu diyar Naxçıvan. Muxtar Respublikanın Ali Sovetinin fəvqəladə sessiyası başlayıb. Gündəlikdəki məsələlərdən biri də Ali Sovetin sədrinin seçilməsidir. İclas zalında həyəcan, gərginlik hökm sürür. Eyni zamanda, Ali Sovetin binası önündə böyük izdiham var. Hamı Naxçıvanın idarəçiliyinin kimə həvalə olunacağı xəbərini böyük intizarla gözləyir.

1991-ci il 3 sentyabr tarixində Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Sovetinin Sədri seçilib

Yaşanan bu narahatçılıq da səbəbsiz deyil. Blokadada qalan Muxtar Respublikada sosial-iqtisadi vəziyyət gündən-günə ağırlaşır. Xarici təcavüz də istisna deyil. Həmin çətin dövəmdə insanların yeganə ümidi xalqını və Vətəninə çox sevmə, müdrik siyasətçi Heydər Əliyevin Ali Sovetin Sədri seçilməsinə idi. Əhəlinin möhkəm inancına, qənaətinə görə, yalnız bu böyük şəxsiyyət Naxçıvanı

düşdüğü ağır vəziyyətdən çıxara bilərdi. İzdihamın gözləntisi doğruldu. İclas zalından Heydər Əliyevin Ali Sovetin Sədri seçildiyi barədə xəbər gəldi...

Bu xəbər yalnız Naxçıvan üçün yox, bütün Azərbaycan miqyasında böyük bir müjdə idi. Aradan onilliklər ötdəndən sonra da insanlar minnətdarlıq hissi ilə etiraf edirlər ki, əgər ötən əsrin doxsanıncı illərinin əvvəllərində

Heydər Əliyev əvvəlcə Naxçıvana, sonrakı mərhələdə isə ikinci dəfə Azərbaycanın siyasi rəhbərliyinə qayıtmasa idi, bugünkü milli maraqlarını qətiyyətlə qoruyan, hədəflərinə çatmağa, ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam təmin etmək, regionda yeni realiaqlar yaratmaq qüdrətinə sahib olan müstəqil Azərbaycandan söhbət açma bilməzdi.

Heydər Əliyevin Naxçıvana dönüşü tale qisməti idi

Ötən əsri doxsanıncı illərin əvvəlində böyük siyasətçi Heydər Əliyevin doğma diyara üz tutması həm Onun özü, həm də bütün naxçıvanlılar üçün bir tale qisməti idi. İnsan üçün doğuldu, uşaqlığını, yeniyetməlik dövrünü keçirdiyi məkan çox müqəddəsdir. Tale səni uzaq diyarlara apara bilər, ancaq yaddaşın əbədi olaraq həmin doğma yerlərlə, mühitlə, əziz insanlarla bağlı olacaq, xatirələr həmişə illərin arxasından boy göstərəcək. Heydər Əliyev bir siyasət nəhəngi idi. Naxçıvanın suyunu içən Heydər Əliyev əvvəlcə Azərbaycana rəhbərlik etməsi, respublikanı böyük uğurlara daşıyırdı. Sonradan isə keçmiş ittifaq məkanında bir mayak kimi parlayan bu siyasətçi SSRİ-nin rəhbərlərindən biri səviyyəsinə yüksəldi. O, qapalı sovet rejiminin idoloji çərçivələrini aşaraq təşəbbüslər irəli sürürdü və yenilikçi kimi tanınırdı. Heydər Əliyevin nəhəng ölkə çərçivəsində böyük nüfuz, hörmət qazanması SSRİ-nin yeni rəhbəri M.Qorbaçovun ürəyincə deyildi. O, Heydər Əliyevi özüə bacara bilməyəcəyi rəqib sanır və açıq-aşkar qışqırırdı.

qanclıq nümayiş etdirirdi. Onun ətrafındakı ermənilər də bu məqamdan sui-istifadə edərək Heydər Əliyevi yalan kompromatlarla ləkələməyə çalışırdılar. M.Qorbaçovun dözülməz idarəçilik üsulu ilə barışmayan Heydər Əliyev 1987-ci ilin 21 oktyabr tarixində keçmiş ittifaq dövlətində tutduğu bütün vəzifələrdən istefa verdi. Bundan sonra O, Moskvadan Bakıya dönmək qərarına gəlmişdi. Bu qayıdış 1990-cı il iyulun 20-də gerçəkləşdi. Həmin dövrdə Heydər Əliyev yaxşı başa düşürdü ki, keçmiş ittifaq rəhbərliyi tərəfindən Azərbaycana qarşı

məkrli planlar qurulub həyata keçirilə bilər. O, bununla bağlı müxtəlif mənbələrdən siqnallar almışdı. Elə Onun özünün də həyatı təhlükə qarşısında idi. Erməni-M.Qorbaçov mafiyası Heydər Əliyevin varlığını Azərbaycana qarşı məkrli planlarını həyata keçirmək yolunda ön böyük maneə hesab edirdi. Belə bir şəraitdə Heydər Əliyev xalqı ilə bir yerdə olmaq, ona arxdayaqlıq istəyirdi. Lakin imperiya nökrələri - bəhs olunan dövrdə Azərbaycanın rəhbərliyində təmsil olunan şəxslər Heydər Əliyevin Bakıya qayıdışını kresloları üçün təhlükə hesab edərək Onun paytaxtda qalmasını əngəllədilər. Heydər Əliyev doğulduğu Naxçıvana üz tutdu və burada insanlar Onu böyük sayğı ilə qarşıladılar.

addımlar böyük cəsarət nümunəsi idi. Qeyd etmək yerinə düşər ki, bəhs olunan dövrdə hələ Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası fəaliyyət göstərirdi. Heydər Əliyev isə təhdidlərdən, Özü və ailəsi üçün yarana biləcək təhlükələrdən çəkinməyərək respublikamızın gələcək taleyi baxımından müstəsna əhəmiyyət daşıyan qərarların qəbul olunmasına nail olurdur. Bir qədər sonra - 1991-ci il fevralın 5-də Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin vəsatətinə baxaraq üçrəngli bayrağın Azərbaycanın dövlət bayrağı kimi qəbul edilməsinə qərar verdi, həmçinin ölkənin adı dəyişdirilərək "Azərbaycan Respublikası" adlandırıldı. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə

Naxçıvanda alınan və müstəqilliyimiz üçün müstəsna önəm daşıyan qərarlar

1991-ci il avqustun 26-dan Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində Azərbaycan Kommunist Partiyasının fəaliyyəti dayandırıldı, onun bütün strukturları ləğv edildi. 1991-ci il avqustun 30-da Ali Sovetin xalqın tələbi ilə çağırılmış növbədənəonər sessiyasında Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyinin elan olunması təklifi ilə çıxış etdi. Bunun nəticəsində həmin sessiyada "Azərbaycan xalqının tələbi ilə Azərbaycanın müstəqilliyini bərpa etmək haqqında" Bəyannamə qəbul edildi. 1991-ci il martın 17-də keçmiş sovet ittifaqının saxlanması ilə

bağlı keçirilən referendumu yada salaqlar. Respublikanın o vaxtkı rəhbərlərinin loyallığının, qətiyyət-sizliyinin, müstəqillik ideyalarının uzaqlıqlarının nəticəsi idi ki, Azərbaycan da həmin referendumda qoşuldu. Lakin burada da Heydər Əliyev nə qədər qətiyyətli olduğunu nümayiş etdirdi. O, Naxçıvanın referendumda iştirak etməməsi ilə bağlı çağırış etdi və keçmiş ittifaqın, Azərbaycanın sabiq rəhbərliyinin təkidlərinə, hədə-qorxularına rəğmən, bu çağırışını geri götürmədi. Beləliklə də, Naxçıvan saxta referendumda qoşulmadı.

ri seçilən Heydər Əliyevin gərgin fəaliyyəti və söyləri sayəsində muxtar respublikada sabitlik təmin edildi və Naxçıvanda sosial-iqtisadi vəziyyət yaxşılaşdı. Müharibənin davam etdiyi, sənaye və ərzaq məhsullarının çatışmadığı, elektrik enerjisinin olmadığı şəraitdə Ali Məclisin Sədri seçilən Heydər Əliyev həyata keçirdiyi islahatlar, gördüyü tədbirlər sayəsində Naxçıvanda sabitlik və həmrəylik təmin olundu. Heydər Əliyev Özünün şəxsi nüfuzundan və yüksək diplomatik bacarığından istifadə edərək qonşu Türkiyənin, İranın siyasi rəhbərliyi ilə təmasları gücləndirdi və blokada şəraitində yaşayan muxtar respublikanı erməni təcavüzündən, aclıqdan, səfalətdən qorudu.

Naxçıvanda sözün əsl mənasında "Xalq-Heydər" və "Heydər-Xalq" birliyi yaranmışdı. Bu sarsılmaz birlik istənilən arzuolunmaz cəhdin qarşısını almağa qadirdi. 24 oktyabr 1992-ci il tarixində AXC Naxçıvan şöbəsinin silahlı dəstələri və Ordubad rayon polisi tərəfindən Naxçıvanda dövlət çevrilişinə cəhd göstərildi. Silahlı dəstələr ultimatum dili ilə danışırdı, o cümlədən də Daxili İşlər Nazirliyinin və Teleradio Verilişləri Komitəsinin binasını boşaltmağı tələb edirdilər. Lakin onlar vacib bir faktor - xalqın Heydər Əliyevə rəğbətini yaddan çıxartmışdılar. Minlərlə Naxçıvan sakini dövlətçiliyin müdafiəsinə qalxdı və Heydər Əliyevin ətrafında birləşdi. Məhz xalqın Heydər Əliyevlə sıx həmrəyliyi sayəsində xəyanətkarların mənfur planı pozuldu və dövlət çevriliş cəhdinin qarşısı alındı. Xalqın Ona olan sonsuz rəğbətindən, məhəbbətindən vədə gələn Heydər Əliyev rəhbərlik etdiyi Yeni Azərbaycan Partiyasının 1999-cu ildə keçirilən qurultayında bunu çox təsirli şəkildə ifadə edərək deyib: "Nə Qorbaçov hakimiyyəti, nə Vəzirov hakimiyyəti, nə Mütəllibov hakimiyyəti, nə də Əbülfəz Elçibəy hakimiyyəti - heç birisi Heydər Əliyevi Azərbaycan xalqının qəlbindən çıxara bilmədi..."

YAP-ın yaranması, Heydər Əliyevin ölkə miqyasında xilaskarlıq missiyası

Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Naxçıvanda Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) yaranması Azərbaycanın müstəqillik yolunda mühüm bir mərhələni təşkil edir. O dövrdə ölkəni bürüyən xaos şəraitində 1992-ci il oktyabr ayının 16-da 91 nəfər ziyalı Heydər Əliyevə müraciət ünvanladı. Heydər Əliyev ziyalılara göndərdiyi 24 oktyabr 1992-ci il tarixli cavab məktubunda Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılmasına və ona rəhbərlik etməyə razılıq verdi. Beləliklə, 1992-ci il noyabrın 21-də Naxçıvanda keçirilən təsis konfransında Yeni Azərbaycan Partiyası təsis edildi və Heydər Əliyev partiyanın Sədri seçildi.

YAP-ı yarandığı vaxtdan cəmi 6 aydan sonra hakim partiya çevrilməsi xalqın Heydər Əliyevə böyük inamının ifadəsi idi. Ölkənin vətəndaş müharibəsinə qədər

bəsi, xarici təcavüzə üz-üzə qaldığı bir dövəmdə xalq təkidlə Heydər Əliyevin Azərbaycanın siyasi rəhbərliyinə qayıtmasını tələb etdi. Naxçıvanı qoruyan Heydər Əliyev xalqın inamının qırılmasına imkan vermədi, 1993-cü ilin yayında Bakıya gəldi və ölkəyə rəhbərliyin məsuliyyətini öz üzərinə götürdü. Bu dəfə Heydər Əliyev xilaskarlıq missiyasını bütün Azərbaycan miqyasında həyata keçirdi. Onun aldığı müdrik qərarlar sayəsində ölkəmiz sabitliyə, həmrəyliyə və inkişafa istiqamətləndi. Yeni mərhələdə müstəqilliyimiz etibarlı əllərdədir. Son 20 ildən artıq müddətdə Azərbaycan Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müstəqilliyini möhkəmlətməklə, milli maraqlarını qorumaqla zirvələrə yüksəlib.

Mübariz ABDULLAYEV